

Opera fantastică oglindită în literatura studiată

Prin dificultatea de a delimita cu exactitate, literatura fantastică poate fi comparată cu poezia, însușirea de bază a fantasticului reprezentând-o varietatea, multitudinea de aspecte sub care el se poate manifesta. Facilitând accesul către o serie de lumi necunoscute, literatura fantastică dobândește o misterioasă putere de atracție, lectura devenind o antrenanță, aventură a spiritului.

Literatura fantastică prezintă două mari extreme : feeria și literatura științifico-fantastică. Feericul este un univers miraculos care i se suprapune lumii reale fără să-i pricinuiască vreo pagubă sau să-i distrugă coerența. Fantasticul, dimpotriva, se caracterizează printr-o intruziune brutala a misterului în cadrul vieții reale; el este legat în general de stările morbide ale conștiinței care, în fenomenele de coșmar și de delir proiectează în fața ei imagini ale temerilor sale.

Un cercetător de marcă al fenomenului, Tzvetan Todorov, pune un mare accent pe ezitarea cititorului și a personajelor în privința naturii fenomenului perturbator. Dacă cititorul (sau personajul care trăiește ezitarea) optează pentru o soluție rațională, atunci narațiunea intră în sfera straniului, dimpotrivă, dacă el acceptă o explicație supranaturală, se patrunde în domeniul miraculosului. Fantasticul este deci identificat cu efemerul răgaz al ezitării cititorului sau al personajului, el nu durează decât doar atât cât ține ezitarea. Definit în raport cu realul și imaginarul, fantasticul îi apare lui Tzvetan Todorov drept "ezitarea cuiva care nu cunoaște decât legile naturale pusă față în față cu un eveniment în aparentă supranatural".

Definiția "ideală" a fantasticului încă nu a fost găsită și e puțin probabil să se găsească vreodată una în măsura să-l circumscrie sub toate aspectele sale. Fantasticul explorează

spațiul launtric; el este legat de imaginație și exprima ieseala din automatismele zilnice, abandonarea rutinei, "visul treaz al individului". Se stabilesc astfel relații între normal și supra-normal.

Periodic redescoperit, conceptul de literatură fantastică a constituit de-a lungul anilor subiectul unor neîntrerupte controverse. Fapt cert, în ciuda negărilor nu o dată violente, în literatură română există o accentuată vogă a fantasticului, întreținută de apariția unor scriitori și a unor opere de excepție, ce se întorc periodic la inepuizabilele resurse ale fabulosului folcloric.

Operele studiate la care întâlnim fantasticul sunt: *Sărmanul Dionis*, *Moara lui Călifar*, *La țiganci* și *Lostrita*.

Sărmanul Dionis

În ce privește nuvela, mergând pe drumul deschis cu succes de Costache Negruzzi (*Alexandru Lăpușneanu*) și continuat apoi de Slavici, Eminescu creează nuvela *Sărmanul Dionis*, cea mai reprezentativă pentru proza sa, pe care o citește la cenaclul Junimea în septembrie 1872 și care, deși fusese primită cu reticență, va fi publicată în *Convorbiri Literare* la sfârșitul lui 1872 și începutul lui 1873.

Sărmanul Dionis, în care se face simțită reflectarea subiectivă asupra lumii, reunește o serie de teme tipic romantice existente și în literatură universală: natura, iubirea (indisolubil legate la Eminescu), precum și condiția omului de geniu. De fapt, epitetul *sărman* din titlu se referă tocmai la acest fapt; simbolizează eșecul încercării lui Dionis (Dan) și nu viața mizeră pe care o duce eroul.

Dionis este un tânăr copist, care, deși se trage dintr-o familie de aristocrați, are o situație materială precară. Este crescut de mama sa cu prețul unor mari sacrificii.

În nuvelă, unde filosofia se îmbină cu literatura (prima devine pretext pentru cea de-a doua), Dionis, înzestrat cu o capacitate de înțelegere ieșită din comun, apare ca un om cu vădite înclinații spre meditația filozofică. Și, pentru că speculațiile nu îi sunt suficiente, apelează și la învățăturile lui Ruben, la cartea de astrologie împrumutată de la Riven. Astfel, într-o seară ploioasă și rece se cufundă în descifrarea aceste cărți, dar la un moment dat lumânarea se consumă, iar el continuă să citească la lumina lunii. Acum vede chipul îngeresc al unei fete la fereastra casei vecine, care va dispărea curând în întuneric.

Nuvela se structurează pe ideea îndrăznelii de a cunoaște.

Călătoria siderală a personajului excepțional, care acționează în împrejurări excepționale (aceste împrejurări constituind substanța lirică a nuvelei), este o încercare de a-și depăși condiția. Din Lună, Dan (Dionis) vede pământul ca pe un bulgăre negru și neînsemnat, imperiile sunt niște "fărămături", iar oamenii niște vietăți minuscule în comparație cu imensitatea Universului, această idee fiind prezentă și în *Scrisoarea I*: "Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul". Pe această planetă, Pământ, o meschinărie, martoră a unor lungi șiruri de crime, Dionis (Dan) se răzbună, transformând-o într-un mărgăritar albastru pentru salba iubitei.

Cu toate acestea Mihai Eminescu a contribuit la dezvoltarea și modernizarea poeziei și a prozei românești, el fiind cel care a inaugurat nuvela fantastică pe care aveau să o continue cu strălucire Mircea Eliade, Vasile Voiculescu, Cezar Petrescu și alții.

Moara lui Călifar

Acțiunea este prezentată linear, insistându-se pe firul epic, caracter de o raritate, puternic rezultă limbajul naratorului se aseamănă cu cel al personajului, cuvintele ambilor aparțin registrului popular al limbii (arhaisme, regionalisme, forme populare ale cuvintelor).

Întâmplarea lui Stoicea este adusă în discuție nu pentru a se insista pe profilul personajului ci pentru a se accentua caracterul malefic al morii și al lui Călifar. Stoiceanu e decât unul dintre cei multi care au alunecat în ispita Călifarului. Din text rezultă o morală puternică: bgățiile lumești sunt trecătoare, sufletul care se lasă ispitit de diavol va plăti crunt pentru această greșală, mijloacele, resursele pe care le are la îndemâna necuratul sunt multiple și neașteptate.

Cititorul este introdus în lumea satului în spațiul tradițional al legendelor, al superstițiilor și credințelor populare, fiind familiarizat cu legendele populare despre comori și vrăjitori. Textul începe cu un detaliu vizual: "în preajma unei mori străvechi se ivea un iaz, moara lui Călifar", naratorul pune totul sub semnul aproximației făcând pe nesimțite ca realul să alunece în fabulos și în legendă.

În esență, opera urmărește tema pactului cu diavolul, în trei momente esențiale:

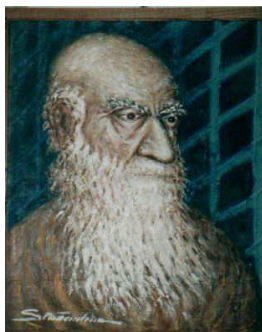
1. Fascinația pe care o exercită maleficul asupra ființei umane
2. Îndeplinirea dorinței
3. Cosecințele acestei realizări

Relatarea e la persoana a III-a cu narator actorial (se identifică cu naratorul omniscient dar el se sprijină pe alte voci narative auxiliare :moșnegii,torcătoarele).

Subiectul este structurat în două episoade:

1.Confruntarea cu maleficul

2.Existența (visul) de boier fericit pe care o dorea, se întretaie printr-un moment semnificativ cu rol de graniță: somnul din padure.

La țigănci

Apărut încă din secolul trecut (în proza eminesciană și în unele nuvele ale lui Caragiale), fantasticul își are în Mircea Eliade pe „cel mai important scriitor fantastic în proza românească modernă” (Eugen Simion). Pe scurt, trăsăturile prozei fantastice ar putea fi enumerate astfel: proză caracterizată de George Călinescu prin cuvintele *Mircea Eliade este cea mai integrală și servilă întrupare a gidismului în literatura noastră*; Eugen Simion - *trăirea autentică și spiritualizarea conflictelor*; proză cu o problematică de tip existențialist: eroi lucizi, problematici, neliniștiți, disponibili pentru toate experiențele existențiale; fantasticul este *o revanșă a vieții, a frumuseții ei inepuizabile* (Sorin Alexandrescu), un fantastic *de tip erudit, asemănător în acele privințe cu acela folosit de Ernst Jünger* (Eugen

Simion). Temele și motivele principale ale fantasticului lui M. Eliade ar fi miturile, relația dintre sacru și profan, ieșirea din timp, lumea ca spectacol, geografia sacră, misterul și magia.

Caracterele specifice fantasticului în proza lui Eliade, trăsăturile lui sunt: faptul ca este un fantastic de tip erudit - autorul făcând apel la știință, istorie, psihianaliză, filozofie, și, în special, la mituri. Tema principală a fantasticului lui Mircea Eliade este relația dintre sacru și profan, relație profund fructificată în nuvela La Țigănci. Ieșirea personajelor lui Mircea Eliade din profan se produce preponderent ca o ruptură de nivel, în urma cărei rupturi, personajul se trezește undeva, în viitor - cazul lui Iancu Gore din Douăsprezece mii de capete de vite un negustor care, după bombardament iese din adăpost într-un alt timp - la fel se întâmplă și lui Gavrilescu din La Țigănci și al altor personaje din nuvelistica fantastică a lui Eliade care intră, pe neașteptate, într-un univers paralel caracterizat prin altă măsură a vremii. Vom întâlni, câteodată, oameni comuni care intră în situații anormale, viața lor devenind un șir de probe inițiatice.

Lostrita

Lostrita a fost inclusă în volumul Iubire magică (1966). Proza lui Vasile Voiculescu explorează un fond totemic și arhetipal

dezvăluind prezența constantă a unei străvechi civilizații păstrată mai cu seama sub forma ei rurală. Îndeletnicirile moștenite din epoca de piatră-pescuitul, vânătoarea și creșterea animalelor au rămas ocupațiile predilecte ale locuitorilor și ele formează miezul epic al celor mai multe povestiri. Tehnica narativă nu se departează de montajul tradițional ce coboară în timp prin Hanul Ancuței al lui Mihail Sadoveanu la Decameronul lui Boccaccio, Povestiri din Canterbury de Chaucer sau 1001 de nopți.

În Lostrîța, personajul principal este un flăcău de pe Bistrița fromos și voinic. De la oamenii din zonă el afla povești an de an îmbogățite, despre o lostrîță misterioasă. Aliman este un primitiv ca mentalitate, adică o ființă care gândește și acționează în limitele gândirii și practicii arhaice, mistico-magice, perpetuate prin creațiile fantastice. Pentru el și semenii săi de pe Bistrița, lostrîța lacomă mai ales de carne de om, se poate oricând metamorfoza într-o domniță lungită la soare pe plaja de nisip arginiu.

Aliman crede în existența lostrîței năzdrăvane care ispitește flăcăii cu farmecele sale și chiar îi ucide pe cei ce se încumetă să o prindă, dar care poate să-i și ferească pentru scurt timp pe aceia mai îndrăzneți și mai hotărâți dintre ei. Prin urmare nu poate să se spună că Aliman are conștiința fantasticului.

Evenimentele relatate în Lostrîța apar ca fantastice cititorului care are o mentalitate diferită sau care face distincția dintre ficțiune și realitate, dintre normal și anormal, dar ele nu sunt deloc fantastice pentru Aliman.

Concluzia este că, fantasticul reprezintă o lume creată de noi, ceva artificial. Ea este lumea noastră proprie, care ne permite să evadăm din realitate și din viața cotidiană. Forma pe care o ia fantasticul depinde de caracterul fiecărei persoane. Ea poate fi terifiantă, stranie, sau paradisiacă (împlinirea iubirii). Operele fantastice au finaluri diferite; în unele eroul sfârșește prin a muri din cauza impactului care l-a avut fantasticul asupra lui sau el alege să rămână în lumea fantasticului. Oricum am analiza sfera fantasticului mereu vom ajunge la aceeași concluzie și anume, odată ce am avut un impact cu această lume nimic nu va mai fi ca înainte - viața noastră ar lua o cu totul altă întorsătură decât ne-am fi așteptat sau ne-am îndrepta spre o lume nouă și anume cea de după moarte.

Referat la limba Română

TITLUL TEMEI: *Opera fantastică oglindită în literatura studiată*

Elev: *Ciobotărașu Ionuț*

CLASA a-IX-a A

-BUCUREȘTI-
-2004-